

פרק י "והחזקת בו"

הצדקה הגדולה שבצדקות

כתב הרמב"ם (הלכות מתנות עניים פרק י' הלכה ז'): "שמונה מעלות יש בצדקה זו למעלה מזו. מעלה גדולה שאין למעלה ממנה, זה המחזיק ביד ישראל שמך, ונותן לו מתנה או הלוואה, או עושה עמו שותפות, או ממציא לו מלאכה כדי לחזק את ידו עד שלא יצטרך לבריות לשאול, ועל זה נאמר (ויקרא כ"ה, ל"ה): 'והחזקת בו גר ותושב וחי עמך', כלומר החזק בו עד שלא ייפול ויצטרך".

אבינו הלך בדרך שהתווה הרמב"ם. הוא חפץ לדאוג לפרנסה בכבוד למאות פועליו בליטוש היהלומים. גם כשמצבו היה קשה מנשוא המשיך להעסיק את העובדים כדי לפרנסם בכבוד. מלבד זאת העניק ליהודים נוספים מקורות פרנסה איכותיים.

מחפש עבודה

מספר בערגה בנו של הרה"ח ר' משה רוטר מבני ברק:

"האם הנך זקוק לעובד במפעליך?" שאלתי את ר' שמואל.

"אינני זקוק, אבל אשתדל לעזור לך", ענה לי.

שכחתי מהעניין.

לימים נודע לי כי ר' שמואל עבר ממפעל למפעל לבדוק האם מחפשים עובד... מפעים! ר' שמואל היה אדם מכובד, איש עסקים עשיר, אבל לצורך פרנסתו של יהודי הוא לא התחשב במעמדו.

סוד ההצלחה

סיפר ידיד לגיסנו הגדול הרה"ח ר' משה יוסף רוזנר:

כשהגעתי לארץ ישראל משבדיה, היו בידי ששת אלפים דולר שהרווחתי בתיווך יהלומים, והייתי מעוניין לפתוח עסק.

נכנסתי אל כ"ק מרן אדמו"ר הישועות משה' מויז'ניץ ושאלתי: "מה אוכל לעשות בכסף שהרווחתי כדי להתבסס ולעמוד על רגלי?"

"מדוע אינך רוכש יהלומים וסוחר בהם?" שאל הרבי. באותן שנים היה ענף היהלומים רווחי ביותר!

"וכי מה אוכל לקנות בששת אלפים דולר?!" תמהתי. "אפילו חבילת יהלומים קטנה לא אוכל לרכוש".

ר' שמואל נואם בכנס לטובת מוסדות ויז'ניץ

הרבי לא התרשם מן הנימה הספקנית שלי: "פנה לר' שמואל דסקל. הוא יעזור לך".

פניתי לחמידך ובקשה בפי: "ברצוני לרכוש יהלומים".

"בכמה כסף?" שאל.

"יש לי ששת אלפים דולר", השבתי במבוכה קלה.

"מה ניתן לעשות בסכום כזה?" תהה ר' שמואל, אך מיד התעשת ואמר:

"אמכור לך יהלומים בשווי חמישה עשר אלף דולר. תמכור אותם בשבדיה, וכשתרויח תחזיר לי תשעת אלפים דולר".

נסעתי עם היהלומים לשבדיה. הצעתי אותם למכירה, וההיענות הייתה גדולה! הסחורה נתגלתה כמיוחדת מאוד. הצלחתי למכור חלק ממנה,

להרוויח את הסכום שהשקעתי ולהשיב לרי' שמואל את החוב. את הסחורה הנותרת שמרתי בכספת.

כעבור שנתיים הצעתי למכירה את שארית הסחורה, ולהפתעתי, קנו אותה במחיר עצום - שלושים אלף דולר!

זאת אומרת שקיבלתי מרי' שמואל דסקל יהלומים בשליש ממחירם! יהלומים שהיו שווים ארבעים וחמישה אלף דולר נמכרו לי בחמישה עשר אלף דולר!

גם כעבור שנים, כאשר עשיתי חיל והצלחתי בעסקי, לא שכחתי את החסד שעשה עמי ר' שמואל. הוא העמידני על רגלי בחכמה, ברגישות ובצניעות.

מה גדלו השגותיו...

סיפר הרה"ח ר' אברהם ליהמן מבני ברק:

שנה תמימה למדתי את מקצוע ביקוע היהלומים. היה זה לאחר שמלגת הכולל לא הספיקה לפרנסתי, וביקשתי ללמוד מקצוע. מצאתי מדריך שלימד אותי את אומנות ביקוע היהלומים, ושילמתי לו אלפיים וחמש מאות דולר שכר לימוד, סכום עצום בימים ההם. התברר שהמדריך לא היה מוכשר וחסרה לו יכולת הוראה, ובסיומה של שנה נותרתי ללא ידע והכשרה. את שכר הלימוד הפסדתי, ומקצוע לא היה בידי.

למרות זאת החלטתי לנסות לעבוד.

פניתי ליהלומן וביקשתי עבודה. קיבלתי חבילת יהלומים והתחלתי לעבוד. מיד הבחין היהלומן שאינני יודע את המלאכה.

"אין לך שום ידע!" קרא בזעם. "אינך מקצועי. אינני לשכה סוציאליט!" הוא השליך אותי ממפעלו.

התהלכתי במר לבי מחוסר פרנסה וכאוב.

ר' שמואל כותב אות בספר תורה

באחד הימים הגיע לאוזני שמעו של ר' שמואל דסקל, יהלומן עשיר ובעל לב טוב. פניתי אליו ואמרתי לו: "למדתי ביקוע. אני רוצה להתפרנס".

"בוא אלי לבורסה", הציע לי.

הגעתי לבורסה ונשלחתי אל מנהל העבודה. הלה מסר לי חבילת יהלומים לביקוע, אך גם הפעם התברר מיד כי אני חסר ידע. שברתי והרסתי את היהלומים, כשגם בתוך לבי נהרס משהו - - -

"זהו, אין לי תקנה. אני לא יוצלח", חשבתי במפח נפש. קמתי ממקומי והושטתי את היהלומים למנהל העבודה. הוא הביט בהם ואמר: "אני רואה שאינך מוכשר לעבודה זו. גם שברת כמה אבנים. לא אוכל לתת לך יהלומים נוספים".

נשאתי את רגלי ונמלטתי מהמקום כל עוד רוחי בי. בלבי הודיתי להי' כי לכל הפחות לא נדרשתי לשלם את הנוקים...

קיוויתי שרי' שמואל לא יבחין בי.

אשר יגורתי בא לי! רי' שמואל ראה אותי ממהר לעזוב את המקום והשיגני במעלית.

"נו, מה נשמע?" התעניין. "האם קיבלת אבנים נוספות לביקוע?"

"לא". השבתי בשפל קול. "המנהל אינו מעוניין לתת לי אבנים נוספות. איני עושה את המלאכה כראוי".

רי' שמואל אחז בידי ואמר: "בוא אלי למשרד".

צעדתי אחריו בראש מושפל. כשהגענו אמר לי: "המנהל אינו בעל הבית. בוא אתי למנהל העבודה".

"תן לו יהלומים נוספים!" הורה למנהל.

ולי אמר: "כשתסיים אל תחזיר את היהלומים למנהל, אלא הביאם אלי".

קיבלתי לידי חבילה נוספת, ו... הרסתי גם אותה. נכנסתי לרי' שמואל עם האבנים המנופצות. רי' שמואל בחן אותן ואמר: "הנך מתקדם, ברוך הי' תקבל חבילה נוספת. אל תיפול ברוחך ואל תחשוש מההפסדים שאתה עלול לגרום. המשך עד שתצליח, בעזרת הי'!"

המשכתי לנסות. ההתקדמות הייתה אטית מאוד. מלאכתי לא צלחה.

"מה אעשה? מצד אחד, אין לי אפשרות לשלם שוב למדריך. מצד שני, כמה קשה לעבוד בצורה כזו, כאשר הצלחה אינה מאירה פנים!"

רי' שמואל ממשיך לעודד, לדרבן ולהבטיח כי בעזרת הי' הכל יהיה טוב.

באחד הימים נקש אדם בלתי-מוכר על דלת ביתי וסיפר בקול נרגש: "תשמע, הבטחתי לר' שמואל שלא אגלה לך שהוא שלח אותי. הוא אסר עלי בכל לשון להעביר לך מידע זה, אלא שאני מרגיש חובה לגלות לך זאת, שהרי אינך מכירני, ואני צריך להסביר לך על מה ולמה באתי.

אנא, הבטח לי נאמנה שלעולם לא תספר לר' שמואל או למישהו אחר בעולם, כי הוא זה ששלחני!"

לבי הלם... מה רוצה ממני האיש? לשם מה שלח אותו ר' שמואל?

"ובכן, ר' שמואל ביקש ממני שאלמד אותך את מלאכת הביקוע!" הסביר האיש.

נדהמתי מההשגות של ר' שמואל.

כאן החלה ההדרכה (שתמורתה שילם ר' שמואל מחיר מלא). האיש התגלה כמדריך נפלא, יסודי ומקצועי. הוא לימד אותי את כל רזי המקצוע עד שהייתי מומחה לביקוע יהלומים. מובן שגם עתה המשיך ר' שמואל לעודד ולשבח את התקדמותי...

ר' שמואל בסנדקאות

בשלב זה, כאשר מומחיותי הייתה מוכחת, קרא לי ר' שמואל ואמר: "רואה אני כי הנך מצטיין במלאכתך, בחסדי ה'. רציתי לומר לך כי אם תמצא מקום עבודה טוב יותר, מקום שבו משלמים שכר גבוה מאצלנו, אין כל מניעה שתעזוב ותעבוד היכן שתחפוץ, ללא נקיפות מצפון כלשהן".

מה גדלו השגותיו.

ומהיכן תתפרנס!?

סיפר בדמעות ידיד לר' אברהם איבר מבני ברק:

בחור צעיר הייתי. התהלכתי בודד בלי משען ומשענה. לא הייתה לי אפשרות כלכלית להקים בית, ואנה אני בא!?

באותם ימים קשים ומדכאים שמעתי על ר' שמואל דסקל. אמרו לי כי הוא נדיב לב ומסייע לכל נצרך. שפכתי לפניו את לבי בתקווה שיעזור לי.

"בחור מבוגר אני. הפרוטה אינה מצויה בכיסי, ולכן איני יכול להתחתן. האם תוכל לעזור לי?" פניתי אליו בעצב. ציפיתי שייתן לי מעט כסף כדי שאוכל להתחתן. על יותר מכך לא חשבתי.

מה רבה הייתה הפתעתי כשר' שמואל שאל וחקר אותי: "במה אתה חושב לעסוק לפרנסתך?"

"לאחר הנישואין אחפש מקום עבודה", עניתי.

"במה אתה אוהב לעסוק?" לא הרפה.

"אני אוהב את מלאכת האפייה", עניתי.

"אם כך, מדוע לא תפתח עסק ותפרנס את עצמך בכבוד?"

"אין לי פרוטה לנישואין. האם אני יכול לחשוב על עסק?" עניתי בכאב.

אבל ר' שמואל לא הרפה.

"תראה, אתן לך בעבור הנישואין, ואוסיף לך בסיס להקמת עסק, ובעזרת ה' תעשה ותצליח!"

לא אוכל לתאר את הרגשתי כשהוציא ר' שמואל סכום עצום ונתנו למי שאינו מכירו כלל! יצאתי מביתו מאושר עלי אדמות - הפרוטה מצויה בכיסי. אוכל להתחתן ואפילו להקים עסק!

היום, שלושים שנה לאחר מכן, אני בעל רשת חנויות מאפה מצליחה. לולא ר' שמואל הייתי חי עד היום בעירום ובחוסר כל!

הלוואה להקמת עסק

סיפר הרה"ח ר' דוד צבי נוימן מוינה לגיסנו הרה"ח ר' בנציון פוירשטיין:

צעיר לימים הייתי כאשר התחלתי לעסוק ביהלומים. ידעתי את המקצוע היטב, אבל לא היה לי הון עצמי כדי להתחיל לסחור ביהלומים.

פגשתי בר' שמואל באקראי. אף על פי שלא הכרתיו קודם לכן, ביקשתי כי יעזור לי.

בעינו החדה הבחין כי אני איש נאמן. ציפיתי לכמה אלפי דולר כהלוואה...

להפתעתי, הוא נתן בי אמון ומסר לי חבילת יהלומים בשווי ארבעים אלף דולר דולר! ללא ערבים וללא משכון. הלוואה זו העמידה אותי על רגלי!

חברי בורסה...

סיפר ידיד המשפחה:

עבדתי לפרנסתי כיועץ כלכלה, והשתכרתי כמה אלפי שקלים בחודש.

"מדוע אינך עובד בבורסה כיועץ כלכלה?" פנה אלי בהפתעה ר' שמואל.

"מי יכניס אותי להיות חבר בורסה?" שאלתי. למעמד זה זוכים מעטים בלבד. זהו מעמד המאפשר לזוכה בו להיכנס לכל אולמות המכירה בבניין הבורסה ומקנה לו מעמד בין אנשי העסקים.

"אני אסדר לך את העניין..." ענה לי בפשטות.

כחבר הנהלת הבורסה עשה ר' שמואל למעלה מיכולתו, עד שהתקבלתי להיות חבר בורסה. מאז פרנסתי מצויה בשפע, ברוך ה'.

אותו יועץ כלכלי לא היה היחיד. כמה וכמה ידידים נעשו חברי בורסה בהשפעתו, ובכך נפתחה בפניהם האפשרות להיות מתווכים וסוחרים, כשהוא אינו דורש שכר על פעליו. כך הקים על רגליהם עשרות אנשים ואולי מאות. מעטים מאוד מהסיפורים האישיים הגיעו אלינו.